

**Walter Wenzel: Namen und Geschichte. Orts- und Personennamen im deutsch-westslawischen Sprachkontaktraum als historische Zeugnisse.** Baar-Verlag: Hamburg 2014, 442 S.

W lěće 2009 wudaštaj Silvio Brendler a Karlheinz Hengst při składnosći 80. narodnin Waltera Wenzela zběrnik jeho wubraných nastawkow, kotraž zaběraja so z mjenowědnymi temami. W předslowje pohódnoći tehdy Karlheinz Hengst zaslužby wuznamneho slawista wosebje na polu mjenowědy w němsko-słowjanskim kontaktowym teritoriju, a to we wobłuku toponymije a předewšěm antroponymije serbsčiny (Hengst 2009, s. 8). Wo tutej swědči wulke mnóstwo Wenzelowych přinoškow a nastawkow, zestajanych w tam podatej personalnej bibliografiji (s. 17–29). Na kóncu swojich zawodnych słowow wuprají Hengst nadźiju, zo byštej jubilara strowota a lóšt do džěła dale přewodźałoj, zo by so dalši zběrnik z nowšimi přinoškami wudać móhl (s. 12).<sup>1</sup> Tajki zběrnik staj Andrea a Silvio Brendler w lěće 2014 při składnosći 85. narodnin Waltera Wenzela wudałoj pod titlom „Namen und Geschichte. Orts- und Personennamen im deutsch-slawischen Sprachkontaktraum als historische Zeugnisse“, wospjet w nakładnistwje Baar. Mamy potajkim nowy zběrnik zrozumić jako pokročowanje w lěće 2009 wudateho spisa. Tež wón skići wuběr nastawkow, su to wupłody lět mjez 2008 a 2013. W cyłku je jich 28 chronologisce po lětoličbje wudaća rjadowanych nastawkow, mjez nimi 9 přinoškow z lěta 2008, zapisanych hižo w personalnej bibliografiji w přěnim zběrniku, tam pak – snadź z redakciskich přičin – njewotčišćanych. Přidatnje přiwza so dotal njewozjewjeny přinošk „Chozimi – ein slawischer Kleingau an der unteren Neiße“ (s. 422–436). Wobkedźbujemy-li wysoku starobu jubilara, njemóžemy so jeho produktiwnosći, pilnosći a zwučenej swědomitosći dodźiwać. Wšak je wón nimo tu zaměstnjených přinoškow a tójšto recenzijow hač do džensnišeho hišće dalše džěła wozjewił.

W nowym zběrniku namakaja so nimale wšitke mjez 2008 a 2013 publikowane nastawki. Wone wěnuja so zwjetša sydlenkim a rěčnym stawiznam němsko-słowjanskeho kontaktneho ruma w srjedźnej Europje; wuběr je wusměrjeny wosebje na Łužicu. W někotrych nastawkach su podate informacije, kotraž njejsu so do knižnych publikacijow dóstali. Do knihi „Lausitzer Familiennamen slawischen Ursprungs“ (Bautzen 1999) (s. 11–27) njebě awtorej móžno zapřijeć zjeće historiskich migraciskich pohibow, kotraž hodža so na zakładze tam prezentowaneho materiala rysować. Tole nachwata wón w nastawku ze samsnym titlom (tu na s. 11–27). W dalšich přinoškach dže mjez druhim wo wudospołnjenje kartow, kotraž je awtor w swojim zakładnym spisu „Studien zu sorbischen Personennamen“ (4 zwjazki, Bautzen 1987–1994) wozjewił. Kaž bě hižo w přěnim zběrniku widžeć, je Walter Wenzel dale swěru material hromadził a wuhódnoćił, wosebje z cyrkwinskih knihow Delnjeje Łužicy. W tutym zwisku jubilar swoje dotalne wułożowanja zdžěła sam koriguje (mjez druhim: Slawische Ortsnamen – aus Appellativen oder Personennamen? Dargestellt an Ortsnamen der Oberlausitz, s. 28–36).

W tójšto nastawkach namakamy karty, kotraž wupokazuja areale mjenowych typow. W tutym zwisku mělo so pozitiwnje wuzběhnyć postupowanje awtora, słowjanske mjenowe typy, archeologiske namakanki a zemske hódnoty do zwiska z wobsydljenjom stajíc. Na tute wašnje so někotre jeho wułożowanja mjenow – dotal na zakładze snadnišeho mnóstwa materiala zwuraznjene – hišće bóle wobkruća resp. scyła zmóžnjeja. To

<sup>1</sup> Mjeztym su so wozjewili někotre recenzije tutoho zběrnika: Ch. Zschieschang, w: Lětopis 57 (2010) 1, str. 131–136; E. Hansack, w: Namenkundliche Informationen 97 (2010), str. 226 sc.; A. Greule, w: Beiträge zur Namenforschung 45 (2010) 1, str. 85 sc.

potrjechi mjez druhim tež jeho argumentaciju, čehodla běchu po jeho měnjenju Milčenjo, předchadnicy Hornjoserbow, z wuchoda přez Nysu do Łužicy připułowali a nic, kaž Hinc Šewc twjerdzi, přez Morawske wrota a Łobjo (Beziehungen zwischen slawischen Ortsnamentypen, Bodenwerten und Besiedlung. Dargestellt an der Oberlausitz, s. 105–121). Přez rozšěrjenje přepytowaneho materiala wo pólske a česke mjena wotewri so jasniši wid na srjedźowěkowski pučowanske pohiby na jednej stronje a wobdźělenje Serbow na krajnym wutwarje na druhej stronje (Das Schicksal slawischer Orts- und Personennamen in der Niederlausitz im deutsch-sorbischen Spannungsfeld, s. 17–27).

Na nazorne wašnje pokazuje jubilar, zo hodža so z pomocu struktury, woznama a motiwacije wosobowych mjenow konkluzije sčahnyć wo socialnej diferenciaciji něhdyšeje serbskeje ludnosće (Die soziale Differenzierung [...], s. 252–279). We wjacorych přinoškach wěnuje so powołanskim mjenam, kotrychž rozšěrjenosć w přepytowanym teritoriju zdobom něšto wupraja wo róli wěstych powołanjow, na přikład kowarja, pčolarja abo młynka, w zažnej towaršnosći (Westslawische Zunamen für den Waldbienenzüchter, s. 79–94; Slawische Zunamen aus Bezeichnungen für den Schmied im Deutschen, s. 122–38; Müller- und Mühlennamen in der Niederlausitz, s. 139–158; Slawische Zunamen aus Bezeichnungen für den Gastwirt aus dem Deutschen, s. 204–224).

W dwěmaj nastawkomaj zaběra so Wenzel z tak mjenowanymi apotropeiskimi, wotwobaracymi mjenami (ně. Abwehrnamen), z kotrychž hodža so znajmjeńša někotre nadrobnosće wo starej (při)wěrje Słowjanow we Łužicy wotwodžeć. Z pomocu tajkich mjenow, tworjenych zwjetša z negaciskej partiklu *ne* abo *ni*, chychu Słowjenjo džěći škitać před złymi duchami, zawisću, choroscemi abo čělnymi brachami. Wenzel identifikuje 14 městnych mjenow we Łužicy, kotrež su najskejše wotwodžene wot tajkich wotwobaracych wosobowych mjenow, mjez druhim *Njebjelčicy*, *Njechań*, *Njehorń*, *Njezdašecy*, *Njeradecy*, *Njeswačidło* a druge. Pola někotrych mjenow namjetuje hinaše wuložowanje, hač namakamy je w standardnym spisu Ernsta Eichlera „Slawische Ortsnamen zwischen Saale und Neiße“ (Bautzen 1985–2009) abo w awtorowych knihach („Niederlausitzer Ortsnamenbuch“, Bautzen 2006; „Oberlausitzer Ortsnamenbuch“, Bautzen 2008), abo wudospołnja tam zapisane wuložowanja, na přikład za *Naundorf/Njabožkojce*, *Nickrisch* abo *Nebendorf/Njabodojce* (Apotropäische Personennamen in slawischen Ortsnamen der Lausitz, s. 49–62).

Kaž hižo přěni zběrník z lěta 2009 ma tež druhi zběrník z lěta 2014 lěpšinu, zo namaka zajimowany čitar najwažniše nastawki Waltera Wenzela bjez dołheho pytanja we wšelakich časopisach a zběrníkach na jednym městnje zhromadžene. Přez tutu koncentraciju přinoškow napadnje tež tu Wenzelowa preferenca, při wuložowanju městnych mjenow často z wosobowych mjenow wuchadžeć.

Kritisce bych jenož dwě wěcy naspomniła: Njeje z wašnjom, zo so reprintowe wozjewjenja ortografisce „koriguja“ (Corrigenda, s. 437–442). Tole bě hižo recensent přěnjeho zběrnika, Christian Zscheschang, w Lětopisu moněrowaľ (hlej přispomnjenje 1). Čim bóle je njezrozumliwe, zo so tež w druhim zběrniku takle postupuje. Druha kritika měri so na pobrachowace wudospołnjenje personalneje bibliografije, štož by sej awtor zawěsće zaslužił a štož by čitarjam hladajo na jeho njewšědnu produktiwnosć witała pomoc byla.

Mnóstwo a hódnota tu wozjewjenych nastawkow jasnje wobkruća wuprajenje wudačelow w předsłowje: „Namen können nach erfolgter onomastischer Analyse wertvolle historische Zeugnisse sein.“ Po lekturje předležaceho zběrnika móžu tomu jenož přihłosować.

Anja Pohončowa